

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

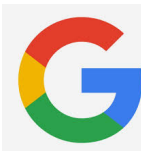
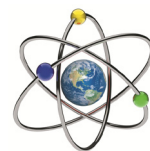
No11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 658 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari.....	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Dilfuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes.....	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar.....	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli.....	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi.....	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
“Qurilish jarayonlari texnologiyasi” fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Saida Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlrat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Hakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi “muhosaba” va “tafakkur” amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati.....	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehriining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы.....	211
Сулейманова Нилуфар Камилловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarini shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

MUNDARIJA	СОДЕРЖАНИЕ	CONTENTS
	O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari ..... 229 Abirova Umida Nazarovna	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari..... 232 Adhamova Diyora Sanjar qizi	
	Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy ..... 239 Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
	Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati ..... 244 Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
	Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari ..... 248 Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
	Axborotning gnoseologik mohiyati ..... 256 Kamolova Munojatxon Jaloldinovna	
	Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari ..... 259 Mamatova Aziza Bo'riboevna	
	Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari .... 262 Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
	Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi..... 267 Maxkamova Dilafuz Aliyevna	
	Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv ..... 271 Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
	O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida)..... 274 S. Sh. Azamatova	
	Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari ..... 277 Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
	Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari ..... 282 Xolova Mohigul Shavkatovna	
	Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish ..... 287 Xudoyberganov Atham	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish ..... 291 Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
	Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление ..... 295 Кадирова Наргиза Азаматовна	
	Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка) ..... 298 Мамырбаева Дина	
	Структура и стратегии развития предметных компетенций ..... 304 Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
	Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda morfologik kompetentlikni shakllantirish ..... 308 Ganiyeva Shodiya Azizovna	
	Модель "4+1+1" как ключевой механизм в системе практической подготовки учителей музыки..... 313 Мухитдинова Малохатхон Саиджабборовна	
	Tarbiya fanini o'qish samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ..... 317 Nazarova Nasiba Abdullayevna	
	Tarbiyachining kasbiy psixologik xususiyatlari ..... 320 Shamshetova Anjim Karamaddinovna	
	Boshlang'ich ta'limda tarbiya nazariyasi va metodologiyasi ..... 323 Bo'ronova Iroda Bo'ronovna	
	Yosh dzyudochi qizlarning mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarligini oshirish texnologiyalari ..... 327 Matmurotova Iroda Baxtiyor qizi	
	"Odob us-solihin" asarida yoritilgan axloqiy-didaktik g'oyalar va uning pedagogik mazmuni ..... 332 A. N. Nusratov	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik asoslari ..... 336 Xolmatov Pardaboy Qoraboevich, Abdurasulova Dilnoza	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida loyihalashtirishning o'rni	342
<i>Abdusattorova Go'zalxon Abdulxabib qizi</i>	
Tibbiyot va frazeologiya inson omilida	346
<i>Achilov Muzaffar Norquliyevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda matematikaning ahamiyati	349
<i>Mamasaidova Muhabbat Abdulalom qizi, Akbaraliyeva Marjona Xurshid qizi</i>	
Ekoestetik kompetensiyani shakllantirishning xorijiy va milliy tajribalar tahlili	354
<i>Alijonova Maftuna Maxamadjon qizi</i>	
Pedagogik jarayonda talabalarda qadriyatli munosabatlarni shakllantirish mexanizmlari	359
<i>Alikulova Muxayyo Sherovna</i>	
Ingliz ritsarlik romanlarining lingvopoetik tahlili	362
<i>Durdona Boychayeva, Aliyeva Elmira</i>	
Maktabgacha ta'limda estetik tarbiya berishning pedagogik asoslari	365
<i>Altibayeva Gulbaxor Majitovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni mohiyati va tarkibiy tuzilmasi	369
<i>Axmadjonova Jasmira Jamshid qizi</i>	
Developing Writing Competence Among CEFR B1 and Ielts Learners Experiencing Difficulties in English Language Acquisition	374
<i>Ayturayev Majid Mavlankhanovich</i>	
Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli	378
<i>Azamov Umarxon Yaxyoxonovich</i>	
Complications in Teaching Argumentative Speech to Students in Grades 8–9	383
<i>Buribayeva Aziza Ismatillaevna</i>	
Interfaol o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari	386
<i>Buriyeva Aziza Nematovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy faolligini shakllantirish	390
<i>Davronova Sevinch</i>	
O'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani rivojlantirishda maqollardan foydalanish bo'yicha manbaalar tahlili	394
<i>Boltayeva Barno, Eliboyeva Surayyo Abdulkarim qizi</i>	
Social Roots and Psychological Consequences of Domestic Violence	399
<i>Dumarova Gulmira Kozimbekovna, Mamadaliyeva Gulmira, Sultonova Zulhayo</i>	
The Transversal-Methodical Competence of a Preschool Educator is the Foundation of Effective And Quality Education	402
<i>Ergasheva Barno Ziyavitdin kizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning innovatsion yo'llari	406
<i>Erkinova Mehriniso Ro'ziboyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish strategiyalari	411
<i>Eshonkulova Hilola Rajab qizi</i>	
Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning bilish faoliyatiga ta'siri	415
<i>Habibova Shyira Baxtiyorovna</i>	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish	419
<i>Ikromova Sarvinoz Siroj qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda riskologik kompetentlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	424
<i>Jabborova Dilafuz Furqatovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning psixologik asoslari	428
<i>Jurayeva Sug'diyona Shamsiddin qizi</i>	
Transforming Education: The Impact of Emerging Technologies on Modern Pedagogical Practices	431
<i>Kadirova Ferangiz Himmatillo qizi</i>	
Salomatlik etikasi konsepsiyasi va pedagogik madaniyat – talabalar ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantirishdagi roli	435
<i>Kamalova Yoqutxon Bahodirovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish omillari ..... 439 Kenjayeva Dildora Terkashevna Maktab ta'lim tizimida innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati ..... 443 Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna Kichik maktab yoshi davrida o'quv faoliyati va o'quv motivlarining shakllanishi ..... 448 Latifa Zarifovna Korayeva Maktabgacha ta'lim tizimining raqamlashtirilishi: xalqaro tajriba va istiqbollar ..... 451 Mahmudova Zulfiya Homidovna, Hoshimova Dilnoza Boymirzoevna Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini dizayn tafakkurga o'rgatishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari ..... 454 Mamadaminova Munisa Maxmudjon qizi, Boboxonova Shodiyona Rustam qizi Tabiatni asrash – kelajakni asrash: Buxoro misolida ..... 459 Mardonova Saodat Muzaffarovna Bo'lajak pedagoglarda o'z-o'zini baholash kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish ..... 463 Meyliyeva Nafosat Gulomovna Sun'iy intellektning ta'limda kognitiv va metakognitiv jarayonlarga ta'siri ..... 466 Murodov Ulug'bek O'tkir o'g'li Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning tashkil etilishi ..... 470 Mustofoyeva Muhabbat Husniddin qizi The Effectiveness of Art Therapy in Working With Children Experiencing Emotional Stress ..... 473 Nargiza Khayrullayevna Ortikova, Laziz Azizovich Normuratov Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari ..... 477 Ortiqov Akmaljon Abdusalom o'g'li CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi ..... 481 Qarshiyeva Sarvinoz Ural qizi The Use of Mobile Apps to Build Vocabulary Proficiency ..... 486 Kosimov Sunnat Ravshan ugli Yoshlar tafakkurini rivojlantirish va ma'naviyatini oshirishda tasviriy san'atning o'rni ..... 490 Quvonchbek Abduxamidov Axborot texnologiyalari ta'sirida san'at tushunchasining o'zgarishi ..... 494 Rajabova Laylo O'tkir qizi Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari ..... 498 Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari ..... 501 Yusufzoda Shabnami Yunus, Rashidova Saida Ravshonbek qizi Axborot texnologiyalarini fizika darslarida qo'llash ..... 506 Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li Axborot xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanish afzalliklari ..... 510 Raxmetova Lazzat Eshitishda nuqsonli bo'lgan bolalarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi ..... 513 S. A. Mamatisayeva Androgogik yondashuvning integrativ metodikasi ..... 517 Sattorova Shaxlo Axadovna Gendered Language in Uzbek and English Media Discourse ..... 520 Sultonova Charos Iskandar kizi Maktabga tayyorlov yoshdagi bolalarda ijtimoiy ekologik dunyoqarashni shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar ..... 527 Suyunova Matluba Abdusaidovna Empatiya shifokor–pasiyent munosabatida: tibbiyot talabalarining psixologik tayyorgarligi ..... 531 Tajiboyeva Odinoxon Rustamjon qizi, Qurbonova Fotima Farhodjon qizi Modern Approaches to Teaching Grammar ..... 534 Tuychiyev Azamat Farkhod ugli The Importance of Psychological Preparation of Preschool Children for School Education ..... 538 Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li
-------------------------------------	---

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagoglarining kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish	541
<i>Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi</i>	
Imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar faoliyatida universal ta'limning imkoniyati	544
<i>Xolmatova Sarvinoz Raxmatilla qizi</i>	
Kurashchilarning umumiy va maxsus sport tayyorgarliklari.....	548
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida ekologik kompetentlik tushunchalarini rivojlantirish bosqichlari.....	551
<i>Yarova Gulhayo Fazliddin qizi</i>	
Arxitektura va dizayn yo'nalishi bitiruvchilarini kasbga yo'naltirish vositasida axborot almashish jarayonlarini optimallashtirish metodikasini takomillashtirish.....	555
<i>Kuchimov M. K.</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	559
<i>Quldashev Murodjon G'aniyevich</i>	
Лингвистическое исследование влияния социальных сетей на синтаксические изменения в языке современного поколения.....	562
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyati.....	566
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Gulimbayeva Barno</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе “школа–махаля” в Узбекистане ...	570
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Mantiqiy masalalarni bajarishning metodik usullari	575
<i>Tosheva Yulduz</i>	
Bo'lajak ofitserlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik-psixologik omillar (jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'linmalari misolida)	579
<i>Yarmatov Akbar Normurotovich</i>	
Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarda muloqot madaniyatini samarali shakllantirish muammosining xorijiy tadqiqotlardagi talqini	582
<i>Matyakubov Elyor Rajapovich</i>	
Umumiy pedagogika fanini o'qitishda formativ baholash metodikasini joriy etish texnologiyasi	586
<i>Sobitjon Xalimov Hoshimjonovich</i>	
Формирование компонентов эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста с дефектами речи на основе сказкотерапии	590
<i>Эркинова Фазилат Миразиз қизи</i>	
O'zbekistonda asalarichilikning rivojlanishi.....	593
<i>Abdullayeva Maxsudaxon To'lanovna</i>	
14–16 yoshli dzyudochilarda hujum kombinatsiyalari va ularni musobaqaviy sharoitda qo'llash usullarini takomillashtirish.....	596
<i>Abduraxmanova Iroda Xayrullayevna</i>	
Oliy ta'limda aksiologik tarbiya mexanizmlarini takomillashtirish ijtimoiy ehtiyoj va pedagogik muammo sifatida.....	602
<i>B. S. Siddikov</i>	
Sport mashg'ulotlar davomida mushak va suyak tizimi rivojlanishi	606
<i>Bo'ronova Habiba Erkin qizi</i>	
Stol tennis o'yini texnikasi.....	609
<i>Ibragimov Abduqahhor Abdulaziz o'g'li</i>	
Biologiya fanini o'qitishda zamonaviy platformalarning afzalliklari: Wordwall, Educaplay, Blooket, Genially, Kahoot platformalari	613
<i>Kalandarova Dilnoza Samandarovna, Qodirova Madina Nosirovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan paraarmrestlingchi talabalarni musobaqa oldidan texnik tayyorgarligini takomillashtirish	617
<i>Karimov Faxriddin Xurramovich</i>	
Developing Critical Reading Skills Through Content-Based Instruction.....	621
<i>Mekhmonkulov Burkhon Ma'ruf ugli</i>	
Tog'li va shahar hududida ta'lim oluvchi tinglovchilarning jismoniy tayyorgarlik darajasini taqqoslash	626
<i>Mirjamolov Sirojiddin Xayriddinovich</i>	

Korxonalar va tashkilotlarda ishchi-xodimlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish asosida ish faolligini oshirish texnologiyasi	630
Muxametov Axmad Muxametovich	
Xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining xalqaro baholash tizimini O'zbekiston ta'limiga moslashtirishdagi o'rni ...	634
Namazova Manzura Urakovna, Nodirov Dilmurod	
Digital Reading vs. Print Reading: Effects on EFL Learners' Reading Speed and Understanding	639
Rustambekova Ozoda Dilshod kizi	
Yoshlarning jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga bo'lgan qiziqishini oshirishning samarali usullari	644
To'rayev Farrux Hakim o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalaridagi talaba-qizlarni dzyudo sport turi texnik harakatlariga o'rgatish texnologiyasi	647
Toshboyeva Munisa Bozor qizi	
Sport mashg'ulotlarda jarohatlarning oldini olish va xavfsizlik choralarini	650
Xudoyberdiyeva Elmira Botir qizi	
Задачи изучения и преподавания русского языка и литературы в общеобразовательных школах с узбекским языком обучения	654
Ахмедов Нумон	

KORXONA VA TASHKILOTLARDA ISHCHI- XODIMLARNING JISMONIY TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA ISH FAOLLIGINI OSHIRISH TEKNOLOGIYASI

Muxametov Axmad Muxametovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Jismoniy madaniyat va sport faoliyati” kafedrası professori

Annotatsiya: Ushbu maqolada korxonada ishchi-xodimlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish orqali ish faolligini oshirish texnologiyalari tahlil qilingan. Tadqiqot zamonaviy ilmiy adabiyotlar sharhi va nazariy yondashuvlar asosida ishchi kuchining jismoniy salomatligi hamda mehnat unumdorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida adabiyotlar tahlili hamda tizimli yondashuv qo'llangan bo'lib, natijalar ishlab chiqarish korxonalarini uchun amaliy tavsiyalar shaklida keltirilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy tayyorgarlik, ishchi-xodimlar salomatligi, mehnat unumdorligi, korporativ sport, ish faoligi, tashkiliy samaradorlik, xodimlar motivatsiyasi.

Abstract: This article analyzes technologies aimed at increasing work activity by developing the physical fitness of employees in enterprises and organizations. The study focuses on identifying the relationship between employees' physical health and labor productivity based on modern scientific literature analysis and theoretical approaches. Literature analysis and a systematic approach were used as the research methodology, and the findings are presented as practical recommendations for manufacturing enterprises.

Key words: physical fitness, employee health, labor productivity, corporate sports, work activity, organizational effectiveness, employee motivation.

Аннотация: В статье анализируются технологии повышения трудовой активности посредством развития физической подготовленности работников предприятий и организаций. Исследование направлено на выявление взаимосвязи физического здоровья персонала и производительности труда на основе анализа современной научной литературы и теоретических подходов. В качестве методологии применялись анализ литературы и системный подход, а результаты представлены в виде практических рекомендаций для производственных предприятий.

Ключевые слова: физическая подготовленность, здоровье работников, производительность труда, корпоративный спорт, трудовая активность, организационная эффективность, мотивация работников.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy sharoitlarda korxonada va tashkilotlarning raqobatbardoshligi ko'p jihatdan ularning inson resurslari salohiyatiga bog'liq bo'lib, ishchi-xodimlarning jismoniy va ruhiy salomatligi mehnat unumdorligining muhim omili hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JST) ma'lumotlariga ko'ra, harakatsiz turmush tarzi va jismoniy faollik yetishmasligi zamonaviy jamiyatning asosiy muammolaridan biri bo'lib, bu to'g'ridan-to'g'ri mehnat unumdorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda ^[1]. Rivojlangan mamlakatlarda xodimlarning jismoniy tayyorgarligi va ish faolligi o'rtasidagi munosabatlar chuqur o'rganilgan bo'lib, natijalar shuni ko'rsatadiki, tizimli jismoniy mashg'ulotlar ishchilar samaradorligini o'rtacha 15–20 foizga oshirishi mumkin ^[2].

O'zbekiston Respublikasida ham mehnat bozori islohotlari va ishlab chiqarish modernizatsiyasi jarayonida xodimlar salomatligiga e'tibor kuchaymoqda, ammo jismoniy tayyorgarlik dasturlarining tizimli joriy etilishi hali ham dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Ushbu tadqiqotning maqsadi korxonada va tashkilotlarda ishchi-xodimlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish texnologiyalarini nazariy jihatdan asoslash va ish faolligini oshirishdagi ularning ta'sirini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot vazifalariga jismoniy tayyorgarlik va mehnat unum-

dorligi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash, xorijiy va mahalliy tajribalarni taqqoslash hamda O'zbekiston korxonalarini uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqish kiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING SHARHI

Jismoniy tayyorgarlik va mehnat unumdorligi o'rtasidagi bog'liqlik zamonaviy tadqiqotlar markazida turadi. Amerika tadqiqotchilari Conn, Hafdahl va Brown xodimlarning jismoniy faolligi va ishdan qolish darajasi o'rtasida teskari korrelyatsiya borligini aniqlashgan, ya'ni jismoniy jihatdan faol xodimlar kamroq kasallashadi va yuqori mehnat qobiliyatiga ega ^[3]. Yevropa sog'liqni saqlash markazi hisobotiga ko'ra, ishlab chiqarish korxonalarida jismoniy tayyorgarlik dasturlarini joriy etish natijasida xodimlarning ish qobiliyati 12–18 foiz oshgan va kasallik bo'yicha vaqtinchalik mehnatga layoqatsizlik holatlari 25–30 foizga kamaygan ^[4]. Rossiya olimlari Vilenskiy va Sokolov ish joyida jismoniy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasini ishlab chiqish bilan birga, ishchi-xodimlarning jismoniy holatini baholash mezonlarini taklif etganlar, bu mezonlar mehnat faoliyati xususiyatlariga moslashtirilgan ^[5].

O'zbekistonlik tadqiqotchilar Normatov va Yuldashev mahalliy korxonalarda xodimlar salomatligini mustahkamlash dasturlarining samaradorligini o'rganib, milliy xususiyatlarni hisobga olgan holda jismoniy tarbiya tizimini shakllantirish zarurligini ta'kidlaganlar ^[6]. Korporativ jismoniy tayyorgarlik dasturlari nafaqat jismoniy salomatlikni yaxshilaydi, balki psixologik iqlimga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kanadalik psixolog Robertson xodimlarning jismoniy mashg'ulotlarda qatnashishi stress darajasini 35–40 foizga kamaytirishi va ishga motivatsiyani oshirishini isbotlagan ^[7]. Xalqaro mehnat tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, jismoniy tayyorgarlik dasturlariga investitsiya qilish moliyaviy jihatdan samarali bo'lib, har bir investitsiya qilingan dollarga nisbatan 3–6 dollar iqtisodiy foyda keltiradi. Bu, asosan, kasallik bo'yicha xarajatlarning kamayishi va mehnat unumdorligining oshishi hisobiga erishiladi ^[8].

Zamonaviy yondashuvlar jismoniy tayyorgarlikni kompleks tizim sifatida ko'rib chiqadi, bunda nafaqat jismoniy mashg'ulotlar, balki to'g'ri ovqatlanish, uyqu rejimi va ruhiy salomatlik ham muhim ahamiyat kasb etadi. Yevropa mehnat gigiyenasi va ergonomika assotsiatsiyasi tomonidan ishlab chiqilgan standartlarda ish joyini ergonomik jihatdan optimallashtirish va muntazam tanaffuslar paytida qisqa jismoniy mashqlarni bajarish tavsiya etiladi ^[9]. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jismoniy tayyorgarlik dasturlari xodimlarning umumiy farovonligini yaxshilash, ishga bo'lgan qiziqishni oshirish va tashkilot uchun uzoq muddatli iqtisodiy foyda keltirish imkonini beradi. Biroq, har bir korxonaning o'ziga xos sharoitlari va xodimlar ehtiyojlarini hisobga olgan holda individual yondashuvlar zarur ^[10].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda asosiy usul sifatida tizimli adabiyotlar tahlili qo'llanilgan. Tahlil jarayonida taqqoslash, sintez va umumlashtirish metodlari qo'llanilgan bo'lib, turli mamlakatlar tajribasi va yondashuvlari o'zaro taqqoslangan, umumiy tendensiyalar va farqlar aniqlangan hamda O'zbekiston sharoitlariga moslashtirilishi mumkin bo'lgan yechimlar ajratib ko'rsatilgan. Nazariy asosda mehnat fiziologiyasi, tashkiliy boshqaruv nazariyasi va inson resurslarini rivojlantirish konsepsiyalari qo'llanilgan. Tadqiqotning chegarasi jismoniy tayyorgarlik dasturlarining mehnat unumdorligiga bevosita ta'siri bilan chegaralangan bo'lib, boshqa tashkiliy omillar (texnologik taraqqiyot, iqtisodiy sharoitlar, boshqaruv tizimi o'zgarishlari) tadqiqot doirasidan tashqari qoldirilgan. Metodologik yondashuv sifatida konseptual tahlil usuli tanlanib, mavjud nazariy va empirik ma'lumotlar asosida xulosa va tavsiyalar shakllantirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili va nazariy yondashuvlar asosida olib borilgan tadqiqot natijalarida jismoniy tayyorgarlik dasturlari va ish faolligi o'rtasida to'g'ri bog'liqlik mavjudligi tasdiqlandi. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarish korxonalarida ish kuni boshida yoki tanaffuslar paytida o'tkaziladigan 10–15 daqiqalik jismoniy mashqlar kompleksi xodimlarning kunlik ish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, ayniqsa bir xil holatda uzoq vaqt ishlash talab etiladigan sohalarda (ofis xodimlari, yig'ish liniyalarida ishlovchilar). Rossiya korxonalarida amalga oshirilgan dasturlar tahlili ko'rsatadiki, jismoniy tayyorgarlik kompleksiga kardiovaskulyar mashqlar, cho'zilish elementlari va kuchli mashqlar kiritilganda, xodimlarning umumiy chidamliligi oshadi va ish jarayonida toliq hissi sekinroq paydo bo'ladi.

Amerika va Yevropa kompaniyalarining tajribasi esa kompleks yondashuvning muhimligini tasdiqlaydi, ya'ni nafaqat jismoniy mashg'ulotlar, balki ovqatlanish bo'yicha maslahatlar, stress boshqaruv treninglari va ergonomik ish joylarini tashkil etish ham tizimga kiritilganda maksimal samara erishiladi. O'zbekiston sharoitida jismoniy tayyorgarlik dasturlarini joriy etish milliy xususiyatlarni hisobga olishni talab qiladi, jumladan issiq iqlim sharoitida mashg'ulotlar jadvalini optimallashtirish, an'anaviy milliy sport o'yinlari elementlarini kiritish va

xodimlarning madaniy qarashlarini hurmat qilish zarur. Nazariy tahlil shuni ko'rsatadiki, jismoniy tayyorgarlikning mehnat unumdorligiga ta'siri bir necha mexanizmlar orqali amalga oshadi:

- *birinchidan*, muntazam jismoniy faollik yurak-qon tomir va nafas olish tizimlarini mustahkamlaydi, bu esa umumiy ish qobiliyatini oshiradi;
- *ikkinchidan*, endorfin va boshqa ijobiy neyrotransmitterlar ajralib chiqishi ruhiy holatni yaxshilaydi va stressga chidamlilikni oshiradi;
- *uchinchidan*, jamoaviy mashg'ulotlar xodimlar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilaydi va korporativ madaniyatni mustahkamlaydi.

Zamonaviy korxonalar tajribasini o'rganish jarayonida ma'lum bo'ldiki, jismoniy tayyorgarlik dasturlarining samaradorligi ularning tizimlilikiga va xodimlarning individual xususiyatlarini hisobga olishga bog'liq. Xususan, Yevropa kompaniyalarida keng qo'llaniladigan differentsiyalashgan yondashuv turli yosh guruhleri, jismoniy tayyorgarlik darajasi va kasb xususiyatlariga mos mashg'ulotlar dasturini taklif etadi. Masalan, 40 yoshdan oshgan xodimlar uchun yurak-qon tomir tizimini mustahkamlashga qaratilgan o'rtacha intensivlikdagi aerob mashqlar, yosh xodimlar uchun esa kuchli va dinamik mashqlar kombinatsiyasi tavsiya etiladi. Og'ir jismoniy mehnat bilan shug'ullanuvchi ishchilar uchun asosan tiklanish va cho'zilish mashqlari muhim bo'lsa, ofis xodimlari uchun harakatchanlikni oshirish va mushaklarning statik yuklangan holatdan chiqishini ta'minlaydigan komplekslar zarur. Bundan tashqari, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jismoniy tayyorgarlik dasturlarining psixologik ta'siri ham katta ahamiyatga ega, chunki sport faoliyati jamoaviy ruhni mustahkamlaydi va xodimlar o'rtasida noformal muloqot imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa o'z navbatida tashkilot ichidagi ijtimoiy-psixologik iqlimni yaxshilaydi, nizolar sonini kamaytiradi va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Moliyaviy-iqtisodiy jihatdan qaraganda, jismoniy tayyorgarlik dasturlarining investitsion samaradorligi ko'p omillarga bog'liq bo'lib, xususan dasturni tashkil etish shakli muhim rol o'ynaydi. Korxonada maxsus sport zallari va fitnes markazlarini tashkil etish katta boshlang'ich xarajatlarni talab qilsa-da, uzoq muddatli istiqbolda yuqori samaradorlik ko'rsatadi, chunki xodimlar uchun qulaylik yaratiladi va mashg'ulotlarga muntazam qatnashish darajasi oshadi. Boshqa tomondan, tashqi sport inshootlaridan foydalanish yoki mobil fitnes trenerlari xizmatlarini jalb etish moslashuvchanlik beradi va kichikroq xarajatlarni talab qiladi. Rossiya va O'zbekiston tajribasida keng tarqalgan amaliyot sifatida ishlab chiqarish gimnastikasi – ish kuni boshida yoki tanaffuslar paytida bevosita ish joylarida bajariladigan 10–15 daqiqalik jismoniy mashqlar kompleksi – minimal moliyaviy xarajatlar bilan sezilarli natijalar berishi mumkin. Ushbu yondashuv ayniqsa o'rta va kichik korxonalar uchun mos keladi, chunki maxsus infratuzilma talab qilmaydi va barcha xodimlarni bir vaqtning o'zida qamrab olish imkonini beradi. Biroq har qanday yondashuvni tanlashda muhim shartlar – bu xodimlarning ehtiyojleri va istaklarini hisobga olish, dasturlarning o'zgaruvchanligini ta'minlash va muntazam ravishda samaradorlikni baholash bo'lib, bu tashkilotning resurslarini optimal taqsimlash va jismoniy tayyorgarlik dasturlaridan maksimal foyda olish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, korxonada va tashkilotlarda ishchi-xodimlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish ish faolligini oshirishning samarali vositasi hisoblanadi. Adabiyotlar tahlili va nazariy yondashuvlar asosida quyidagi xulosalar shakllandi: jismoniy tayyorgarlik dasturlari mehnat unumdorligini o'rtacha 15–20 foiz oshirishi, kasalliklar bo'yicha ish kunlari yo'qotilishini 25–30 foiz kamaytirishi va xodimlarning umumiy farovonligini sezilarli yaxshilashi mumkin. Muvaffaqiyatli joriy etish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, u nafaqat jismoniy mashg'ulotlarni, balki to'g'ri ovqatlanish, stress boshqaruvi va ergonomik ish joylarini tashkil etishni ham o'z ichiga olishi kerak. O'zbekiston korxonalari uchun quyidagi amaliy tavsiyalar taklif etiladi:

- *birinchidan*, xodimlarning jismoniy holati va ehtiyojlarini dastlabki baholashni o'tkazish;
- *ikkinchidan*, milliy xususiyatlar va iqlim sharoitlarini hisobga olgan holda jismoniy tayyorgarlik dasturlarini ishlab chiqish;
- *uchinchidan*, ish kunining tuzilishiga jismoniy tanaffuslarni kiritish (ertalabki ishga tayyorgarlik gimnastikasi, ish orasidagi 5–10 daqiqalik tanaffuslar);
- *to'rtinchidan*, xodimlarni sportga jalb etish uchun rag'batlantirish tizimini joriy etish (sport zallariga kirish uchun subsidiyalar, jamoaviy sport musobaqalari);
- *beshinchidan*, rahbariyat va nazorat apparati tomonidan shaxsiy namuna ko'rsatish va dasturlarni faol qo'llab-quvvatlash.

Keyingi tadqiqotlar uchun quyidagi yo'nalishlar tavsiya etiladi: O'zbekiston korxonalarida jismoniy tayyorgarlik dasturlarining samaradorligini empirik baholash, turli tarmoqlar xususiyatlarini hisobga olgan holda moslashtirilgan dasturlar ishlab chiqish, xodimlarning motivatsiyasi va jismoniy faollikka qatnashish o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq o'rganish. Xulosa qilib aytganda, jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirish zamonaviy korxonalar strategiyasining ajralmas qismi bo'lishi kerak, chunki bu nafaqat xodimlar salomatligini, balki tashkilotning umumiy samaradorligi va raqobatbardoshligini ham ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. World Health Organization. (2020). WHO Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour. Geneva: World Health Organization.
2. Conn, V. S., Hafdahl, A. R., Cooper, P. S., Brown, L. M., & Lusk, S. L. (2009). Meta-analysis of workplace physical activity interventions. *American Journal of Preventive Medicine*, 37(4), 330–339.
3. Conn, V. S., Hafdahl, A. R., & Brown, L. M. (2009). Meta-analysis of quality-of-life outcomes from physical activity interventions. *Nursing Research*, 58(3), 175–183.
4. European Agency for Safety and Health at Work. (2018). *Healthy Workplaces for All Ages: Promoting a Sustainable Working Life*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
5. Виленский, М. Я., & Соколов, Г. Я. (2015). *Физическая культура работников умственного труда*. Москва: Советский спорт.
6. Normatov, I. S., & Yuldashev, A. B. (2020). Korxonalarda xodimlar salomatligini mustahkamlash muammolari. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 21(3), 156–162.
7. Robertson, I. T., Cooper, C. L., Sarkar, M., & Curran, T. (2017). Resilience training in the workplace from 2003 to 2014: A systematic review. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 88(3), 533–562.
8. International Labour Organization. (2019). *Safety and Health at the Heart of the Future of Work: Building on 100 Years of Experience*. Geneva: ILO.
9. European Association for People Management. (2021). *Corporate Health and Wellbeing Programs: Best Practices and Implementation Strategies*. Brussels: EAPM Publications.
10. Goetzel, R. Z., & Ozminkowski, R. J. (2008). The health and cost benefits of work site health-promotion programs. *Annual Review of Public Health*, 29, 303–323.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.